

4. Заячук В.Я. Дендрология : підручник [для студ. ВНЗ] / В.Я. Заячук. – Львів : Вид-во "Апріорі", 2008. – 656 с.
5. Калініченко О.А. Декоративна дендрология : підручник [для студ. ВНЗ] / О.А. Калініченко. – К. : Вид-во "Вища шк.", 2003. – 199 с.
6. Колесников А.И. Декоративная дендрология / А.И. Колесников. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1974. – 700 с.
7. Крюссман Г. Хвойные породы : пер. с нем. / Г. Крюссман. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1986. – 256 с.
8. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць : підручник [для студ. ВНЗ] / В.П. Кучерявий. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – 456 с.
9. Кучерявий В.С. Туя та її форми у садово-паркових насадженнях Львова / В.С. Кучерявий // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.1. – С. 56-60.
10. Кучерявий В.С. Аутоекологічні особливості інтродукції туї західної (*Thuja occidentalis* L.) у різних кліматичних зонах / В.С. Кучерявий // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.1. – С. 112-118.
11. Лісовий М.М. Поліморфізм туї західної / М.М. Лісовий, Л.В. Михацька // Захист навколишнього середовища. Збалансоване природокористування : матер. п'ятої студ. наук.-практ. конф., м. Львів, Україна, 2012. – Львів : Вид-во ДУОНС. – С. 69-71.
12. Осипов В.Е. Туя / В.Е. Осипов. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1988. – 72 с.
13. Шовган А.Д. Дендрология : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / А.Д. Шовган. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ, 2001. – 152 с.
14. Энциклопедия декоративных садовых растений. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://flower.onego.ru/>
15. Садовый центр Садко. [Электронный ресурс]. – Доступный з [http://sadco.com.ua/uk/dekorativni_roslini/tuja_smaragd_\(smaragd\).html](http://sadco.com.ua/uk/dekorativni_roslini/tuja_smaragd_(smaragd).html)
16. Галсад. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://galsad.com.ua/goods.php/hvoyni-roslynny/>

Лисовий Н.Н. Особенности автовегетативного размножения декоративных форм *Thuja occidentalis* L.

Приведена краткая характеристика наиболее распространенных в садово-парковом хозяйстве декоративных форм *Thuja occidentalis* L. Представлена характеристика проведенных экспериментальных исследований по вегетативному размножению черенкованием следующих декоративных форм исследуемого вида: 'Aurea', 'Smaragd', 'Bodmeri', 'Danica nana' и 'Elegantissima' с применением трех наиболее популярных коммерческих стимуляторов укоренения. Подробно описана использованная методика исследований: сроки заготовки черенков и проведения экспериментов, виды примененных стимуляторов и тип почвенного субстрата. Обобщены, проанализированы и приведены полученные результаты.

Ключевые слова: *Thuja occidentalis* L., декоративная форма, стимулятор укоренения, размножение, черенок.

Lisoviy M.M. Some Features of Autovegetative Reproduction of Decorative Forms of *Thuja Occidentalis* L.

The most common in gardening decorative forms of *Thuja occidentalis* L. are analysed. Characterization of conducted experimental research on vegetative reproduction by cuttings of the studied species of such decorative forms as 'Aurea', 'Smaragd', 'Bodmeri', 'Danica nana' and 'Elegantissima' using the three most popular commercial rooting stimulants is presented. The research methods used are described in detail. A biological characteristic of *Thuja occidentalis* L. is briefly depicted. The ways of its use in landscape gardening art are also presented. The relevance of the studies is formulated. The results obtained in conducted researches show that for the propagation of decorative forms of the *Thuja occidentalis* L. by cuttings, the best ones to be used are winter cuttings which are treated with "Heteroauxin Super" stimulant which provided 86-92 % of rooting of corresponding decorative forms. During reproduction by green cuttings we received somewhat lower results in all variants of the experiment. The best considered stimulant is "Kornevin" by which from 66 to 82 % of rooted cuttings are received.

Keywords: *Thuja occidentalis* L., decorative form, rooting stimulator, reproduction, cutting.

УДК 630*116/17:582.47(477.41)

Аспір. М.О. Лакида¹ –

НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОЦІНЮВАННЯ ТИПОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСТВА НА ТЕРИТОРІЇ ДЕРЖАВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ "РЕЗИДЕНЦІЯ "ЗАЛІССЯ"

За результатами аналізу лісовпорядкувального матеріалу із бази даних "Лісовий фонд України" оцінено типологічну структуру лісів Державної організації "Резиденція "Залісся". Проаналізовано основні типи лісу з переважаанням таких деревних видів: сосна звичайна, дуб звичайний, береза повисла, вільха чорна тощо. Виконано групування за такими показниками: трюфотопи, гіротопи, групи віку, типи лісу та класи бонітету. Сформульовано висновок щодо проведення діяльності з урахуванням типологічних особливостей.

Ключові слова: лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю; тип лісу; тип лісорослинних умов; трюфотоп; породна структура.

Серед сучасних проблем ведення лісового господарства дедалі частіше постає питання щодо підвищення ефективності використання земель лісового фонду, якого можна досягнути шляхом ведення діяльності на системній основі. Багатокітковий досвід господарювання у лісі свідчить, що тільки ґрунтуючись на аналізі лісорослинних умов, вивченні едафічних та екологічних показників довкілля і підборі під них видового складу деревних порід, з наступним використанням відповідних технологій та способів створення і формування лісостанів, можливе вирощування високопродуктивних біологічно стійких лісів та безперервне невиснажливе користування лісами [5, 6, 10]. Тому лісова типологія, насамперед, є інструментом для систематизації та впорядкування лісогосподарських заходів, які мають за мету не тільки отримання деревини, а й збереження екологічних властивостей лісу. Ведення господарства на типологічній основі, на думку багатьох вчених [9, 11], є чи не основною умовою для успішного вирішення поставлених завдань та забезпечення сталого розвитку лісової галузі.

Ліси Державної організації "Резиденція "Залісся", загальна площа лісового фонду якої становить 14845 га, відносять до особливо цінних лісових масивів, оскільки вони слугують місцем збереження та відтворення рідкісної флори і фауни (у зв'язку з цим не використовуються з рекреаційною метою), а також відіграють важливу роль у підтриманні екологічної рівноваги прилеглих територій. Типологічну характеристику лісів Полісся, до області якого належить регіон досліджень за лісогосподарським районуванням, ґрунтовно описано у працях багатьох вчених, серед яких Є.В. Алексєєв [1], С.А. Генсірук [3], П.С. Погребняк [11], В.П. Ткач [9] та ін.

Мета роботи полягає у дослідженні лісівничо-таксаційних особливостей деревостанів, які зростають у різних лісотипологічних умовах.

Матеріали та методика досліджень. Для аналізу типологічної структури лісів ДО "Резиденція "Залісся" використано дані їх лісівничо-таксаційної характеристики, отримані з банку даних "Лісовий фонд України" Українського державного проектного лісовпорядного виробничого об'єднання "УКРДЕР-

¹ Наук. керівник: доц. Р.Д. Васишин, д-р с.-г. наук

ЖЛІСПРОЕКТ". У процесі виконання досліджень виокремлено такі основні етапи: 1 – вивчення попереднього досвіду дослідження типологічної структури лісів регіону; 2 – групування, оброблення та аналіз дослідних даних; 3 – оцінювання отриманих результатів.

Результати досліджень. За матеріалами лісовпорядкування встановлено, що панівною категорією земель на території резиденції є вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки, площа яких сягає 12386,0 га і становить 83,4 % від загальної площі господарства. Серед трофотопів, які представлені на території ДО "Резиденція "Залісся", найпоширенішими є субори, котрі займають 6,8 тис. га або 54,9 % площі вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок (табл. 1). Значно менш поширеними є бори та сугруди – 2,4 та 3,1 тис. га відповідно. Поодинокі трапляються груди, площа яких становить 0,1 тис. га. 3-по між гігротопів переважають свіжі умови – 87,7 %.

Табл. 1. Розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок ДО "Резиденція "Залісся" за типами лісорослинних умов, %

Гігротоп	Трофотоп				Всього
	бори	субори	сугруди	груди	
Сухі	2,19	0,35	0,00	0,00	2,54
Свіжі	16,89	53,45	17,34	0,02	87,69
Вологі	0,11	1,08	2,78	0,19	4,16
Сирі	0,00	0,00	4,98	0,61	5,59
Мокрі	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01
Всього	19,19	54,87	25,11	0,83	100,0

У лісовому фонді резиденції панівними є хвойні деревні породи – 10,5 тис. га, частка запасу яких становить 89,7 % від загального стовбурового запасу лісів резиденції. У межах групи хвойних порід домінують позиції належать сосні звичайній, деревостани якої займають 84,7 % за площею, і тільки зрідка трапляються такі деревні види як ялина та модрина європейські. Більше половини соснових насаджень (53,4 % за площею) зосереджені у свіжих суборах і значно менше (16,9 % та 17,3 %) – у свіжих борах та сугрудах.

У межах резиденції розподіл рослинного покриву узгоджується з характером рельєфу її території. Соснові ліси з лишайниковим та зеленомоховим покривом репрезентовані на вершинах сухих піщаних горбів, а більш зволожені ділянки уже характеризуються появою насаджень за участю дуба звичайного, які займають 6,7 % площі лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю. У пониженнях і багатих вологих умовах сформувались вільхові ліси (4,8 %). Вікова структура деревостанів не є типовою для лісів даного регіону (рис. 1). На нашу думку, причиною цього, передусім, є режим господарювання, а саме: відсутність рубок головного користування, зменшення обсягів лісовідновних і суцільно-санітарних рубок, а також відсутність вільних для заліснення площ.

Одним з найважливіших показників, що характеризує продуктивність насаджень, є бонітет [7]. Вивчення розподілу середніх значень цієї ознаки (рис. 2) дає змогу охарактеризувати кожний включений до розподілу трофотоп на предмет продуктивності лісових насаджень [2, 4].

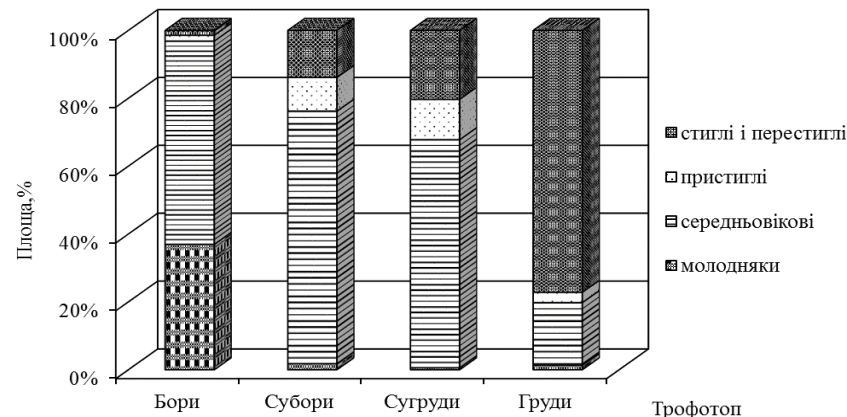

Рис. 1. Розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за трофотопами та групами віку

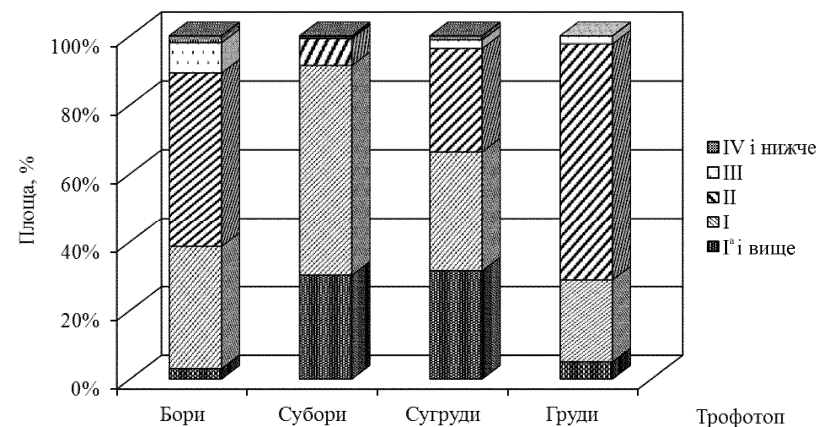

Рис. 2. Розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за трофотопами та класами бонітету

Як бачимо, у межах всіх груп типів лісорослинних умов, в основному, насадження зростають за I^a-II класами бонітету. Для лісів регіону досліджень середні значення цього показника такі: бори – I,7, субори – I^a,7, сугруди – I,1, груди – I,7. Для кращого сприйняття значного обсягу цифрового матеріалу нижче розглянемо такі групи типів лісорослинних умов як бори, субори та сугруди, оскільки саме вони становлять понад 99 % загальної площі вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок.

Бори (А). У межах цього трофотопу, який займає майже п'яту частину вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок, з часткою участі 19,2 %, переважають свіжі умови місцезростання. Панівним типом лісу є свіжий сосновий бір, репрезентований на площі 2092,3 га, що становить більше 99 % від загальної зайнятої зазначеним членом трофогенного ряду площі. Основним деревним видом у всіх типах лісорослинних умов цієї групи є сосна звичайна (98 % за пло-

шею), а також зрідка трапляються акація біла, береза повисла та тополя чорна. Розподіл середнього запасу зазначених деревних видів наведено на рис. 3.

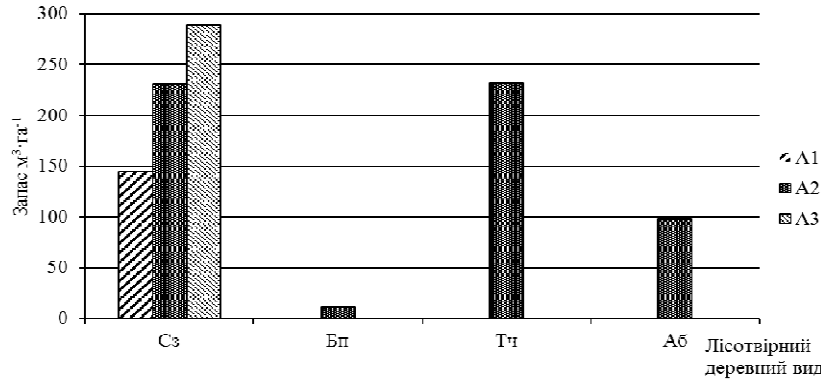

Рис. 3. Розподіл середнього запасу панівних лісотворних деревних видів у борях ДО "Резиденція "Залісся"

Вікова структура деревостанів борів (табл. 2) характеризується перевагою середньовікових насаджень, які займають 59,9 % площ та 74,4 % за запасом.

Табл. 2. Розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок і запасів стовбурової деревини за типами лісорослинних умов та групами віку (чисельник – площа, га; знаменник – запас, тис. м³)

Група віку	Тип лісорослинних умов			Разом
	A ₁	A ₂	A ₃	
Молодняки	116,5	761,6	1,2	879,3
	12,0	107,13	0,09	119,22
Середньовікові	131,9	1279,7	11,9	1423,5
	23,89	358,68	3,69	386,26
Пристиглі	0	39,7	0	39,7
	0	11,93	0	11,93
Стигли і перестиглі	23,0	11,3	0	34,3
	0,46	1,56	0	2,02
Разом	271,4	6619,7	13,1	2376,8
	36,35	2574,3	3,78	591,43

Наступними за поширенням є молодняки – 37 % за площею та 23 % у розподілі запасів. Участь пристиглих, стиглих та перестиглих насаджень зовсім незначна як за площею, так і за запасом, оскільки ці вікові групи представлені, в основному, такими деревними видами як акація біла та шеллога.

Субори (В). Зазначений трофотоп найбільш широко представлений у цьому регіоні досліджень (54,9 %), а свіжі умови місцезростання у його межах займають 97,4 %. Панівним типом лісу є свіжий дубово-сосновий субір, який займає площу 6619,7 га. Цей тип лісу також переважає загалом по резиденції – 53,4 % площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок [8]. Головним лісотворним деревним видом є сосна звичайна (97,7 %), деревостани якої в цих умовах є досить продуктивними (рис. 4). Також трапляються береза повисла, дуб звичайний, тополя біла та ін.

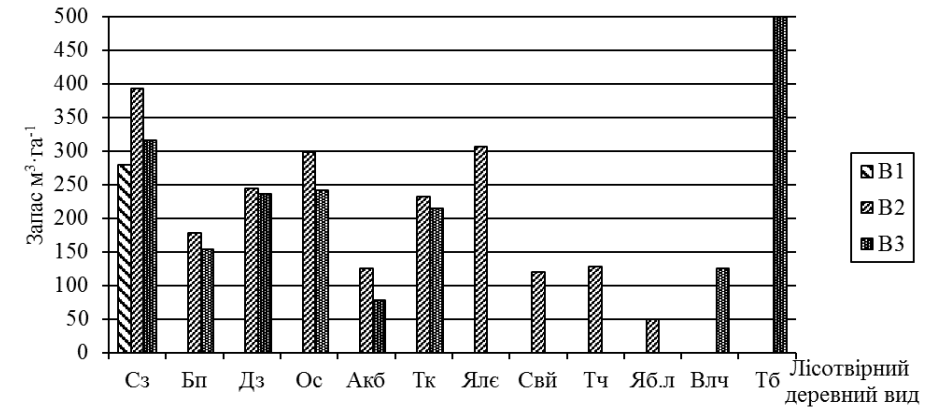

Рис. 4. Розподіл середнього запасу панівних лісотворних деревних видів у суборах ДО "Резиденція "Залісся"

Розподіл площ і запасів стовбурової деревини за типами лісорослинних умов та групами віку у межах суборів наведено у табл. 3.

Табл. 3. Розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок і запасів стовбурової деревини за типами лісорослинних умов та групами віку (чисельник – площа, га; знаменник – запас, тис. м³)

Група віку	Тип лісорослинних умов			Разом
	B ₁	B ₂	B ₃	
Молодняки	0,4	123,1	0,7	124,2
	0,05	11,81	0,08	11,94
Середньовікові	41,1	4893,4	122,7	5057,2
	11,36	1867,26	36,15	1914,77
Пристиглі	0	670,1	1,9	672,0
	0	293,49	0,31	293,8
Стигли і перестиглі	1,6	933,1	8,1	942,8
	0,62	401,74	1,83	404,19
Разом	43,1	6619,7	133,4	6796,2
	12,03	2574,3	38,37	2624,7

Значну частину площ займають середньовікові деревостани (74,4 %), а далі у порядку спадання слідує стиглі і перестиглі (13,9 %), пристиглі (9,9 %) та молодняки (1,8 %).

Сугруди (С). Сугруди, з переважанням свіжих умов місцезростання, становлять понад 25 % вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. Тут основними типами лісу є свіжий грабово-дубово-сосновий сугрудок – 2109,1 га, сирій чорновільховий сугрудок – 616,3 га та волога грабова судіброва – 186,6 га. Багаті ґрунтові та вологі умови зумовлюють зростання значної кількості деревних видів, серед яких панівне положення займають сосна звичайна (48,3 %), насаджень якої характеризуються високою продуктивністю (рис. 5), дуб звичайний (25,2 %), вільха чорна (17,1 %). Насаджень штучного походження, у межах групи, становлять 38,6 % від зайнятої площі.

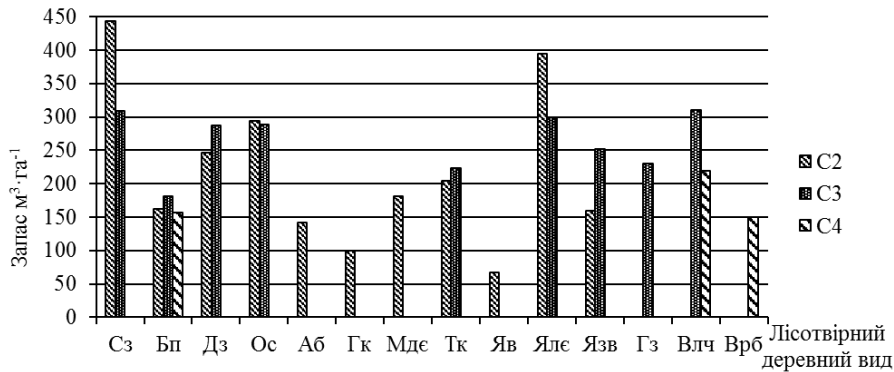

Рис. 5. Розподіл середнього запасу панівних лісотвірних деревних видів у сугрудах ДО "Резиденція "Залісся"

Наведений у табл. 4 розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок і запасів стовбурової деревини панівних деревостанів у сугрудах показує їх широкую вікову амплітуду.

Табл. 4. Розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок і запасів стовбурової деревини за типами лісорослинних умов та групами віку (чисельник – площа, га; знаменник – запас, тис. м³)

Група віку	Тип лісорослинних умов			Разом
	C ₂	C ₃	C ₄	
Молодняки	11,3	0	8,3	19,6
	1,69	0	0,08	1,77
Середньовікові	1645,1	233,4	210,9	2089,4
	599,45	65,91	35,39	700,75
Пристиглі	242,4	24,0	102,4	368,8
	119,36	8,04	23,49	150,89
Стиглі і перестиглі	248,7	87,5	295,6	631,8
	102,64	22,71	69,16	194,51
Разом	2147,5	344,9	617,2	3109,6
	823,14	96,66	128,12	1047,92

Найбільшу площу займають середньовікові насадження (67,2 %), за ними у порядку спадання йдуть стиглі і перестиглі (20,3 %), пристиглі (11,9 %), участь молодняків є мінімальною (0,6 %). Груді (D). Щодо грудів, то цей трофотоп представлений менше як на 1 % площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. Панівними типами лісу є сирий чорновільховий груд (66,4 га) та волога грабова діброва (24,0 га). Найбільші площі репрезентовані вільхою чорною. Частка участі насаджень штучного походження – близько 2 %.

Висновки. Встановлено, що типологічна структура лісів ДО "Резиденція "Залісся" досить різноманітна і представлена 20 типами лісу, серед яких найпоширенішим є свіжий дубово-сосновий суббір (53,4 % від загальної площі вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок та 97,4 % у межах групи субборів). Результати аналізу розподілу середніх значень бонітету за трофотопами засвідчи-

ли, що найпродуктивнішими є деревостани саме субборів, які здебільшого зростають за I^a і вище та I класами бонітету. Також досить високою продуктивністю відзначаються насадження сугрудів та борів, які представлені такими за поширеними типами лісу (у порядку спадання): свіжий грабово-дубово-сосновий сугрубок та свіжий сосновий бір. Наведені дані свідчать, що насадження резиденції є високопродуктивними, а це тільки підтверджує те, що господарство ведеться з урахуванням типологічних особливостей. Цей підхід є запорукою збалансованого використання лісових ресурсів і дає змогу господарювати, беручи до уваги природний розвиток деревостанів, та використовувати лісові ресурси, зберігаючи стійкість лісових формацій.

Література

1. Алексеев Е.В. Типы украинского леса. Правобережье / Е.В. Алексеев. – Изд. 2-ое, [перероб. та доп.]. – К.: Изд-во АН УССР, 1925. – 120 с.
2. Воробьев Д.В. Методика лесотипологических исследований / Д.В. Воробьев. – К.: Изд-во "Урожай", 1967. – 388 с.
3. Генсірук С.А. Ліси України / С.А. Генсірук. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]. – Львів: Вид-во "Світ", 2002. – 496 с.
4. Гром М.М. Лісова таксація / М.М. Гром. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2010. – 416 с.
5. Дебринок Ю.М. Продуктивність деревостанів у сугрудах Страдчівського НВЛК / Ю.М. Дебринок, П.П. Придка // Сучасний стан і перспективи розвитку лісової типології в Україні: зб. наук. праць. – Сер.: XII Погребняківські читання. – Львів: Вид-во НЛТУ України, 2012. – С. 211-218.
6. Криницький Г.Т. Про перспективу лісничо-екологічної типології: дискусійні аспекти / Г.Т. Криницький // Сучасний стан і перспективи розвитку лісової типології в Україні: зб. наук. праць. – Сер.: XII Погребняківські читання. – Львів: Вид-во НЛТУ України, 2012. – С. 36-42.
7. Лакида І.П. Біопродуктивність штучних соснових деревостанів міських лісів Києва та її динаміка: монографія / І.П. Лакида. – Корсунь-Шевченківський: Вид-во В.М. Гаврищенко, 2013. – 172 с.
8. Лакида М.О. Особливості типологічної структури лісів Державної організації "Резиденція "Залісся" / М.О. Лакида, Р.Д. Васишин // Біоресурси лісових та урбанізованих екосистем: відтворення, збереження і раціональне використання: тези доп. наук.-практ. конф., 23-24 квітня 2015 року. – К.: Вид-во "Либідь", 2015. – С. 35-36.
9. Остапенко Б.Ф. Лісова типологія: навч. посібн. / Б.Ф. Остапенко, В.П. Ткач. – Харків: Вид-во Харк. держ. аграрн. ун-т ім. В.В. Докучаєва, 2002. – 204 с.
10. Плугатар Ю.В. Лісотипологічне управління лісами України / Ю.В. Плугатар // Сучасний стан і перспективи розвитку лісової типології в Україні: зб. наук. праць. – Сер.: XII Погребняківські читання. – Львів: Вид-во НЛТУ України, 2012. – С. 75-81.
11. Погребняк П.С. Основы лесной типологии / П.С. Погребняк. – К.: Изд-во АН УССР, 1955. – 455 с.

Лакида М.О. Оценка типологического аспекта ведения хозяйства на территории Государственной организации "Резиденция "Залесье"

По результатам анализа лесоустроительного материала из базы данных "Лесной фонд Украины" приведена оценка типологической структуры лесов Государственной организации "Резиденция "Залесье". Проанализированы основные типы леса с преобладанием следующих древесных видов: сосна обыкновенная, дуб обыкновенный, береза повисшая, ольха черная и т.д. Выполнены группировки по таким показателям: трофотопы, гиротопы, группы возрастов, типы леса и классы бонитета. Сформулирован вывод о проведении деятельности с учетом типологических особенностей.

Ключевые слова: лесные участки, покрытие лесной растительностью; тип леса; трофотоп; породная структура.

Lakyda M.O. The Assessment of Typological Aspects of Conducting Forest Management of the State Organization "Zalissia" Residence"

As a result of analysis of forest inventory data from database "Forest Fund of Ukraine", evaluation of typological structure of forests of the State Organization "Zalissia" Residence" is presented. The main types of forests with prevalence of such tree species as Scots pine, Pedunculate oak, birch, Black alder and others are analyzed. The research included grouping by the following indicators: site soil richness, site soil moisture, age groups, forest types and site index classes. The conclusion about conducting forest management on forest typology basis is formulated.

Keywords: forest covered land, forest types, forest growing condition types, soil richness, species structure.

УДК 712.3/.4:378.4(477-25) Проф. Н.О. Олексійченко, д-р с.-г. наук; аспір.
М.В. Крачковська – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ У КИЄВІ

Проведено ретроспективний аналіз формування та розвитку території Національного університету фізичного виховання і спорту України упродовж XX-XXI ст. та оцінювання стану благоустрою на сучасному етапі. Проаналізовано письмові й картографічні документи та інші архівні матеріали щодо створення університетського комплексу в Києві. Здійснено порівняльний аналіз проектної документації із сучасним станом архітектурно-планувальної структури, озеленення та благоустрою території вищого навчального закладу, а також із сучасними особливостями організації вищих навчальних закладів.

Ключові слова: територія навчальних корпусів, озеленення, архітектурно-планувальна структура.

Вступ. Традиції архітектурно-планувальної організації, благоустрою та озеленення ділянок вищих навчальних закладів на території сучасної України формувалися з часів заснування у XV ст. перших осередків науки – братських шкіл. При цьому, для кожного століття був характерним пошук власної художньої своєрідності наукових комплексів, стрімкий розвиток будівництва яких у Києві розпочався у XIX ст. Тоді було створено низку комплексів такого типу, серед яких: навчальні корпуси Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (споруджені у центрі міста за проектом архітектора В. Беретті у 1834-1837 рр. [3]) та Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" (будівництво здійснювали в кілька етапів з 1898 по 1916 рр. на території площею 41,5 га; автор проекту – академік архітектури І.С. Кітнер [9]). Пізніше, у постреволуційні роки XX ст. всі об'єкти, незалежно від їхнього функціонального призначення, споруджували за трьома принципово відмінними напрямками: українського бароко, архітектурної класики та конструктивізму [2]. Внаслідок творчої діяльності архітекторів зазначеного періоду, було створено багато яскравих архітектурних ансамблів, одним з яких є комплекс корпусів № 1, 2, та 4 Національного університету біоресурсів і природокористування України, що є пам'ятками архітектури та культурним надбанням нашої країни [10]. Згодом, найчастіше під час освоєння нових тери-

торій використовували тільки елементи конструктивізму, що пояснюється простотою форм, використанням широко розповсюджених матеріалів та швидкістю виконання робіт, при цьому як самі навчальні корпуси, так і прилеглі до них території, отримували однотипні силуети та не могли слугувати ідентифікаторами вищого навчального закладу. Варто зауважити, що не всі сучасні національні університети Києва з початку заснування отримували власні навчальні комплекси з достатньою площею, кількістю корпусів та інших споруд. Саме тому, внаслідок поетапного освоєння територій та будівництва нових навчальних корпусів, нині для більшості університетів характерним є поєднання на своїх територіях кількох напрямів як в архітектурі, так і в прийомах озеленення. Одним з таких прикладів є науковий комплекс головного вищого навчального закладу нашої країни з підготовки кадрів у різноманітних видах спорту – Національного університету фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ) [11], територія якого формувалася упродовж XX-XXI ст.

Мета дослідження – провести ретроспективний аналіз розвитку території Національного університету фізичного виховання і спорту України у Києві та оцінити її сучасний стан, а також порівняти із загальними особливостями організації вищих навчальних закладів.

Об'єкт дослідження – територія навчальних корпусів Національного університету фізичного виховання і спорту України у Києві.

Матеріали і методика дослідження. Дослідження склалися з трьох етапів: перший – проведення натурних обстежень, польових маршрутних досліджень, фотофіксації та усного опитування краєзнавців; другий – вивчення архівних письмових, картографічних та іконографічних матеріалів Державного архіву Києва та акціонерної компанії "Київпроект"; третій – опрацювання літературних джерел та систематизація отриманих даних.

Результати дослідження. Історія Національного університету фізичного виховання і спорту України розпочалася із заснування у 1930 р. Державного інституту фізичної культури України (ДІФКУ) у тогочасній столиці Української СРР – місті Харкові з метою підготовки викладачів для навчальних закладів та організаторів-методистів фізичної культури. Спочатку інститут не мав власних навчальних корпусів та прилеглої до них території і розміщувався в колишній церкві, яка складалася із залу та двох невеликих кімнат, що вдень використовувались для проведення занять, а вночі перетворювались на гуртожиток. У 1934 р. інституту виділили приміщення в центрі Харкова. Проте розвиток матеріально-технічної бази та розширення сфер діяльності ДІФКУ зупинилися з початком Другої світової війни. У 1943 р., після звільнення Харкова від фашистських загарбників, було вирішено поновити діяльність Державного інституту фізичної культури України, а вже 24 березня 1944 р. було прийнято постанову, яка передбачала переведення Інституту фізичної культури до Києва у приміщення, що належали Київському технікуму фізичної культури. Таким чином, зі жовтня 1944 р. розпочався перший період формування території Київського державного інституту фізичної культури (КДІФК), коли він отримав перший навчальний корпус по вул. Андрія Заливчого (нині – вул. Фізкультури, 1) (рис. 1) [5, 8].